

วิถีชีวิตมอแกน...

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ

สำนักงานที่ปรึกษาด้านวัฒนธรรมภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก ยูเนสโก

โครงการนำร่องอันดามัน สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ 1 ชาวเลในเมืองไทย	1
1.1 “ชาวเล” คือใคร	1
1.2 ชาวเลสามกลุ่มในเมืองไทย	2
1.3 วิถีชีวิตและฤดูกาลของมอแกน	3
1.4 พิธีกรรม	4
1.5 โครงสร้างสังคม	5
1.6 ชีวิตประจำวันของชาวมอแกน	6
1.7 โลกที่เปลี่ยนไป	7
ส่วนที่ 2 ความรู้พื้นบ้านของมอแกน	9
2.1 ความรู้พื้นบ้านด้านนิเวศทางทะเล	9
2.2 คำเรียกของลักษณะทางภูมิศาสตร์	10
2.3 เรือมอแกนและขั้นตอนของการสร้างเรือมอแกน	15
2.4 พฤษศาสตร์พื้นบ้านของมอแกน	19
ส่วนที่ 3 สืบคำถามยอดฮิตเกี่ยวกับมอแกน	21
ส่วนที่ 4 ข้อมูลชุมชนมอแกนและข้อเสนอแนะต่อแผนชุมชน	29

เขียนโดย	นฤมล อรุโณทัย, พลาเดช ณ ป้อมเพชร, อรุณ แฉวงค์วัชรังค์ ฟาเทอร์, และจิระวรรณ บรรเทาทุกข์
ภาพโดย	พลาเดช ณ ป้อมเพชร, นฤมล อรุโณทัย
ออกแบบโดย	อุษา โคตรศรีเพชร
จัดพิมพ์โดย	โครงการนำร่องอันดามัน สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีที่พิมพ์	2549
สนับสนุนโดย	United Nations Development Program (UNDP) United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (UNESCO)
ประสานการจัดพิมพ์	ปาริชาติ ชิตนุกูล
© สงวนลิขสิทธิ์	โครงการนำร่องอันดามัน สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 www.andaman.cusri.chula.ac.th และ andamanproject1@yahoo.com

ส่วนที่ 1 ชาวเลในเมืองไทย

1.1 "ชาวเล" คือใคร?

"ชาวเล" เป็นคำไทยปักษ์ใต้ที่ยืดยาวมาจาก "ชาวทะเล" คำว่า "ชาวเล" นี้หากใช้ในความหมายทั่วไปก็หมายถึง ผู้คนที่อยู่อาศัยแถบชายฝั่งทะเล หรือตามเกาะน้อยใหญ่และวิถีชีวิตผูกพันกับทะเล เกิด โต แก่ ตาย อยู่ใกล้ทะเล และมักจะยึดอาชีพประมงเป็นหลัก

หมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา

หากใช้ในความหมายเฉพาะคำว่า "ชาวเล" หมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์หรือชนเผ่าที่มีภาษาและวัฒนธรรมเฉพาะของตนเองอันแตกต่างไปจากคนไทย ในสมัยก่อนคนไทยมักเรียกชนเผ่านี้ว่า "ชาวน้ำ" พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานปี พ.ศ.2542 ระบุว่า "ชาวน้ำ" "เป็นชื่อชนชาติเดิมพวกหนึ่งอยู่ทางทะเลด้านตะวันตกของแหลมมลายู ฉลากหรือชาวเล ก็เรียก" แต่ในสมัยนี้ไม่นิยมใช้คำว่า

"ชาวน้ำ" เนื่องจากถือว่าเป็นคำที่เจือความดูหมิ่นดูแคลนและทำให้ชาวเลกลายเป็นกลุ่มที่แปลกแยกออกไปจากกลุ่มชนอื่น

ชาวเลเคยมีวิถีชีวิตเร่ร่อนและใช้เวลาส่วนใหญ่ในเรือที่เป็นทั้งบ้านและยานพาหนะที่นำไปสู่เกาะใหญ่น้อยอันเขียวชอุ่มและอุดมสมบูรณ์ในแถบทะเลอันดามัน วิถีชีวิตอันน่าทึ่งนี้ทำให้ชาวตะวันตกที่ได้มาพบเห็นชาวเล

ขนานนามให้ว่า sea gypsies หรือยิปซีทะเล แต่ในปัจจุบันนี้ชาวเลส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานถาวร

อยู่บริเวณชายฝั่งหรือบนเกาะและยังยึดอาชีพที่เกี่ยวกับทะเล เช่น ดำน้ำหากุ้งมังกรและเปลือกหอยบางชนิด ทำลอบหรือลงอวนดักปลา ขั้วเรือหางยาวเพื่อบริการนักท่องเที่ยว แต่ก็มีบางส่วนประกอบอาชีพที่ไม่เกี่ยวข้องกับทะเล เช่น เปิดร้านขายของชำ รับจ้างทำงานในสวนยาง รับจ้างร่อนแร่และดำแร่ ฯลฯ

1.2 ชาวเลสามกลุ่มในเมืองไทย

ชาวเลในเมืองไทยอาจจะแบ่งออกเป็นสามกลุ่มใหญ่ๆ คือ "อุรักลาไวย์" "มอแกน" และ "มอแกน" ชาวเลมอแกนและอุรักลาไวย์นั้นมีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปมากเนื่องจากตั้งหลักแหล่งถาวรมากขึ้น ติดต่อกับคนไทยท้องถิ่นมากขึ้น เด็กๆ ได้รับการศึกษาภาคบังคับและผู้คนส่วนใหญ่ในชุมชนได้รับสัญชาติไทย เราจึงมักเรียกชาวเลทั้งสองกลุ่มนี้ว่า "ไทยใหม่"

เราจะพบชาวเลมอแกนได้ในหมู่บ้านตามอำเภอต่างๆ ในจังหวัดพังงา เช่น บ้านไทยใหม่ อำเภอท้ายเหมือง ส่วนชาวเลอุรักลาไวย์มักจะตั้งถิ่นฐานรวมกันเป็นหมู่บ้านใหญ่ ชุมชนอุรักลาไวย์กระจายตัวกันตามฝั่งทะเลและเกาะต่างๆ ในทะเลอันดามันทางภาคใต้ตอนล่างของไทย เช่น ในจังหวัดภูเก็ต มีชุมชนอุรักลาไวย์อยู่ที่สิเหร่ ราไวย์ สะปาด แหลมหลา และบ้านเหนือ ในจังหวัดกระบี่มีชุมชน สังกะอูบนเกาะลันตาใหญ่ และชุมชนบนเกาะจำ ในจังหวัดสตูลมีหมู่บ้านบนเกาะอาดังและเกาะ หลีเป๊ะ

แม้ว่ามอแกนและอุรักลาไวย์จะหันมาพูดภาษาไทยและบางคนก็หันมานับถือศาสนาพุทธแทนความเชื่อดั้งเดิม แต่ยังมีการรักษาภาษาพูดของตนไว้และประเพณีบางอย่าง เช่น มอแกนมีพิธีประจำปีเพื่อฉลองบรรพบุรุษพ่อตาสามพัน และอุรักลาไวย์มีพิธีลอยเรือ "เปอลาจัก" ซึ่งจัดขึ้นปีละสองครั้ง เพื่อลอยเคราะห์ร้ายและทุกข์โศกโรคภัยไปกับสายน้ำ

ชาวเลกลุ่มที่ยังรักษาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมไว้มากที่สุดคือกลุ่มมอแกน ในประเทศไทยเราจะพบชาวมอแกนได้ที่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา เกาะเหลา เกาะพยาม และเกาะสินไห จังหวัดระนอง และที่บ้านราไวย์ จังหวัดภูเก็ต อันที่จริงแล้วยังมีชาวเลมอแกนอาศัยอยู่ตามเกาะใหญ่น้อยในหมู่เกาะมะริดของพม่าอีกจำนวนมาก บางกลุ่มเริ่มตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร แต่ก็ยังมีพวกที่ใช้ชีวิตในเรือและเดินทางไปมาระหว่างเกาะต่างๆ

1.3 วิถีชีวิตและฤดูกาลของมอแกน

มอแกนมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับฤดูกาลจากอิทธิพลของลมมรสุม กล่าวคือ ในช่วงมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อทะเลเรียบและอากาศดี มอแกนจะใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในเรือ เดินทางไปไกลๆ เพื่อจับปลาและงมหอย แต่ในช่วงมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ มอแกนจะมารวมกลุ่มกันสร้างกระท่อมชั่วคราว เพื่อเป็นที่พักพิงในระหว่างที่ทะเลมีคลื่นลมจัด ในปัจจุบันมอแกนส่วนใหญ่ที่เกาะสุรินทร์จะตั้งหลักปักฐานอยู่บริเวณชายหาดที่มีอ่าวกำบังคลื่นลม ปลอดภัยในการจอดเรือ และมีแหล่งน้ำจืดสำหรับการบริโภค บ้านของชาวมอแกน

หมู่บ้านมอแกนอ่าวบอนเล็ก เกาะสุรินทร์ใต้

มีลักษณะเป็นเรือนไม้ไผ่ได้ถุนสูง มุงหลังคาและฝาบ้านด้วยใบค้อทะเลเย็บด้วยเส้นหวาย

บ้านไม้ได้ถุนสูงของชาวมอแกน

ซึ่งมีความคงทนนาน 2-3 ปี ภายในของตัวบ้านมีการกันแบ่งเป็นห้องนอนอย่างเป็นสัดส่วน แยกจากส่วนครัว และมักจะมีชานหน้าบ้านสำหรับเป็นที่นั่งพักผ่อนและทานข้าวของครอบครัว

มอแกนงมหอย ตกปลา จับปู เม่นทะเลและสัตว์ทะเลต่างๆ เป็นอาหาร พวกเขาจะใช้เครื่องมือจับปลาที่สร้างขึ้นมาแบบง่ายๆ ด้วยวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น อาทิเช่น ฌมวกสามง่ามด้ามไม้ไผ่ แห เป็นต้น รวมทั้งเรือแจวเล็ก (ฉาบ้น) ที่นำมาใช้ประโยชน์สำหรับการเดินทางหากินบริเวณพื้นที่ของอ่าวและชายฝั่งรอบเกาะ ส่วนในฤดูฝน ป่าอุดมสมบูรณ์ไปด้วยหิวมัน หน่อไม้ และพืชกินได้อื่นๆ

มอแกนจึงพึ่งพาทรัพยากรทั้งชายฝั่งทะเลและป่าดิบชื้น นอกจากการทำมาหากินเพื่อยังชีพไปวันๆ แล้ว ในสมัยก่อนมอแกนยังคุ้นเคยกับการเก็บปลิงทะเล รังนก หอยมุกและเปลือกหอยสวยงาม เพื่อแลกเปลี่ยนกับข้าวสารอาหารและสิ่งจำเป็นอื่นๆ กับพ่อค้าคนกลาง ในสมัยก่อนพ่อค้ามักจะเอาเบรียบมอแกนโดยการกดราคาสินค้าและชักนำให้มอแกนติดสารเสพติดด้วย

1.4 พิธีกรรมของมอแกน

มอแกนมีพิธีประจำปีที่สำคัญ คือการฉลองเสาวิญญานบรรพบุรุษ (เห่นเอนหล่อ)

"หล่อโง" เสาวิญญานบรรพบุรุษ

โง) จัดขึ้นในเดือนห้าทางจันทรคติ ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนฤดูกาล มอแกนจากที่ต่างๆ จะมา

รวมกันเพื่อเช่นสรวงบูชาวิญญานให้ปกป้องคุ้มครองพวกตน ในระหว่างพิธีนี้มอแกนจะ

"ออลางปุตี" ประกอบพิธีเข้าทรงก่อนนาง

หยุดพักการทำมาหากินและการออกทะเลไปไกลๆ เพื่อทุกคนจะได้มีส่วนร่วมในงานฉลองพิธีจะประกอบไปด้วยการเข้าทรง เเลียงทาย เช่นไหว้วินญาน การเล่นดนตรีและร้องรำทำเพลง บางครั้งมีการลอยกำบางจำลอง ซึ่งถือว่าการลอยความทุกข์และโรคภัยไข้เจ็บให้พ้นจากครอบครัวและชุมชน เหล้าขาวเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของพิธีเพราะเป็นเครื่องเซ่นไหว้วินญาน มอแกนส่วนใหญ่จะดื่มเหล้าขาวกันอย่างหนักตลอดช่วงเวลากการฉลอง ส่วนในช่วงเวลาปกตินั้นมอแกนนิยมดื่มเหล้าขาวเพื่อที่จะดำนน้ำได้ลึกและอึด ผู้ชาย

มอแกนหลายคนจึงติดเหล้าและสารเสพติด
อื่นๆ โดยมีความเชื่อผิดๆ ว่าสารเหล่านี้เมื่อ
เสพเข้าไปและทำให้ทนทาน ลู้งานหนักได้
และช่วยบำบัดอาการอ่อนเพลียเมื่อยล้า

มอแกนยังรักษาความเชื่อดั้งเดิม ซึ่ง
เน้นวิญญาณนิยม (animism) คือเชื่อว่าสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์ซึ่งรวมถึงวิญญาณบรรพบุรุษและ
วิญญาณต่างๆ ในธรรมชาติมีอำนาจในการให้
ร้ายให้ดีปกป้องคุ้มครองหรือทำให้เจ็บป่วยได้
ดังนั้นการเจ็บป่วยหนักๆ จะแก้ไขเยียวยาได้
โดยการให้โตะหมอบ หรือ "ออลางปู้ติ" มา
เข้าทรงและเซ่นไหว้ด้วยวิธีต่างๆ มอแกนใช้
ความรู้ทางพืชสมุนไพรในการรักษาโรคด้วย
แต่ความรู้เหล่านี้ค่อยๆ สูญหายไปกับคนรุ่น
เก่าแก่ และมีการสืบทอดความรู้เหล่านี้น้อยลง
ทุกที

1.5 โครงสร้างสังคม

สังคมมอแกนมีพื้นฐานอยู่บนระบบ
เครือญาติ ครอบครัวเดียวเป็นหน่วยสำคัญใน
สังคม มอแกนทั้งผู้ชายและผู้หญิงมี
บทบาทสำคัญพอกันภายในครอบครัว
เช่นเดียวกับสังคมชนเผ่าและสังคมดั้งเดิมอื่นๆ

ครอบครัวมอแกนเกาะสุรินทร์

ชายและหญิงมอแกนแต่งงานอยู่กินกันตั้งแต่
อายุน้อยๆ มอแกนมักจะไม่เปลี่ยนคู่ครอง
นอกจากฝ่ายสามีหรือภรรยาเสียชีวิตลง หรือ

มอแกนเดินทางไปซื้อของกินของใช้บนฝั่ง

เมื่อมีปัญหาขัดแย้งกันอย่างรุนแรงจึงแยกจาก
กัน ลูกๆ ถือเป็นสิ่งสำคัญในครอบครัว
มอแกนแต่ละครอบครัวมีลูกกันประมาณ 2-4
คน เนื่องจากมอแกนมีการทำมาหากินที่
ค่อนข้างเสี่ยงอันตรายรวมทั้งการทะเลาะวิวาทที่จะ

รักษาสุขภาพ และความห่างไกลจากบริการสาธารณสุขพื้นฐานทำให้จำนวนประชากรมอแกนค่อนข้างจะคงที่ (ไม่รวมถึงการอพยพโยกย้ายไปมาเกาะอื่นๆ)

1.6 ชีวิตประจำวันของชาวมอแกน

ในแต่ละวัน มอแกนจะอาบน้ำจากแหล่งน้ำจืดและนำเกลือลงบนเปล้ามาดักน้ำในตอนเช้าเป็นประจำทุกวัน น้ำจืดเป็นสิ่งที่ใช้หุงหาอาหารและดื่มในแต่ละครอบครัว ข้าวเป็นแหล่งคาร์โบไฮเดรตที่สำคัญประจำวันของชาวมอแกน ในปัจจุบันนี้การหุงข้าวเป็นแบบเช็ดน้ำ ส่วนมันและกลอยเป็นอาหารว่างทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ มอแกนมักจะรับประทานข้าววันละ 2 มื้อ แต่ละมื้อมีเวลาไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับอาหารที่มีอยู่ เครื่องปรุงหลักคือพริกแห้งเกลือ กะปิ หัวหอม ตะไคร้ อาหารที่รับประทานในมื้อเช้าโดยมากจะไม่เหลือมาถึงมื้อเย็น ซึ่งตกเวลาเย็นจะออกไปหาใหม่อีกก่อนพลบค่ำ มอแกนจะอาบน้ำอีกครั้งหนึ่ง

เวลารว่างมอแกนจะมานั่งเล่นที่ชายหาดบริเวณหมู่บ้าน มีการจักสานเสื่อ

กระจุก ภาชนะใส่ของที่ทำจากใบเตยหั่นมาไว้ใช้ โดยจะเห็นหญิงตั้งแต่เด็กจนถึงวัยชราทำงานลักษณะนี้ เด็กจะได้ทำในส่วนที่ไม่ซับซ้อนมากนักในงานจักสาน และงานจักสานนี้มอแกนสามารถทำได้แทบทุกครอบครัว

หญิงมอแกนนั่งสานเสื่อบริเวณใต้ถุนบ้าน

โดยเฉพาะเสื่อปูนั่ง แต่กระจุกนั้นเป็นงานที่ซับซ้อนกว่ามีไม่กี่ครอบครัวที่ทำได้ ในระหว่างที่อุทยานเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมได้ ช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนพฤษภาคม มอแกนจะมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากใบเตยหั่นเหล่านี้ โดยราคาจะขึ้นกับขนาดของชิ้น งานขนาดเล็ก เรียกว่า **ซอมมำก** ขนาดใหญ่ที่ใช้ใส่ผ้าได้ เรียกว่า **ซีทุม** ภาชนะอีกแบบคือ **หลูโทง** มีขนาดใหญ่แต่ไม่มีฝาปิด

ส่วนเสื่อราคา 100-200 บาท ขึ้นอยู่กับความยาวของเสื่อและความประณีต

หัตถกรรมมอแกน :เสื่อลวดลายสวยงาม

ช่วงเวลาพลบค่ำมอแกนจะอยู่บ้านของแต่ละคน จะพบแสงสว่างตามบ้านเล็ดลอดออกมาซึ่งเป็นแสงจากตะเกียงใช้น้ำมันโซล่าเป็นเชื้อเพลิง ส่วนคนที่ไม่เข้าบ้านเร็วก็จะมานั่งที่ชายหาดจุดคบเพลิงให้แสงสว่างทำจากผ้าม้วนเป็นมัดปิดปากกระบอกไม้ไผ่ที่มีน้ำมันบรรจุอยู่ เพื่อจกसानไบเตย ไม่บ่อยนักที่จะเห็นมอแกนรุ่นพ่อรุ่นแม่มานั่งร้องเพลงประกอบเครื่องดนตรีพื้นบ้านได้แสงไฟ เป็นการร้องเพลงแก้กันที่มีความสนุกสนานสังเกตได้จากเสียงหัวเราะที่มีประกอบตลอดเวลาเมื่อใดที่มีการร้องเพลง เด็กๆ จะมานั่งร่วมฟัง

ด้วยเสมอและมีส่วนร่วมด้วยการหัวเราะจากบทเพลงที่ขับร้องแก้กันนั่นเอง

1.7 โลกที่เปลี่ยนไป

ในปัจจุบันข้อกำหนดต่างๆ ของอุทยานฯ ทำให้การทำมาหากินของมอแกนจำกัดลง แต่อุทยานฯ ก็พยายามให้ความช่วยเหลือมอแกนในด้านต่างๆ นับตั้งแต่การจ้างงาน การจัดตั้งกองทุน มอแกน การแบ่งอาหารให้ การรักษาพยาบาลในยามฉุกเฉิน ฯลฯ ส่วนหน่วยรักษาดินแดนของ กรมประมงซึ่งมีสาขาย่อยอยู่ที่เกาะสุรินทร์เหนือก็เคยจัดตั้งโรงเรียนสุรสวัสดิ์ขึ้นเพื่อสอนให้เด็กๆ มอแกนอ่านออกเขียนได้และมีความรู้พื้นฐานเพียงพอที่จะติดต่อกับโลกภายนอก ภายหลังสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จังหวัดพังงาก็ให้การสนับสนุนเพิ่มเติม มีการร่างหลักสูตรมอแกนศึกษา แต่งบประมาณสนับสนุนโรงเรียนหมดไปในเดือนกันยายน 2547

ในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป เราคงจะหวังให้สังคมมอแกนหยุดนิ่งไม่ผันแปรหรือ

หวังให้พัฒนาอย่างก้าวกระโดดสู่สังคมใหม่
ทันทีไปไม่ได้ สิ่งที่เราควรหวังและผลักดันอย่าง
ยิ่งในขณะนี้คือให้มอแกนมีความภาคภูมิใจใน

เด็กมอแกนในชุดนักเรียนที่ได้รับบริจาคมาจากบณัฏ

เลือกสรรหนทางและร่วมสืบหาศักยภาพอันจะ
เป็นรากเหง้าที่มั่นคงในการพัฒนาอย่าง
เหมาะสมต่อไป

อาสาสมัครทำกิจกรรมร่วมกับเด็กๆ ชาวมอแกน

วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษา ศิลปะ
ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตอันเรียบ
ง่าย รวมทั้งให้มอแกนมีส่วนร่วมในการ

ส่วนที่ 2 โลกของชาวมอแกน

หมู่บ้านมอแกนอ่าวบอน เกาะสุรินทร์

การมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติทำให้มอแกนได้สั่งสมความรู้พื้นบ้าน ตลอดจนการเรียนรู้ถึงปรากฏการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านของทะเล จนมีความรู้ถึงสภาพพื้นที่ของเกาะและทะเล รวมทั้งยังสร้างความชำนาญในการต่อเรือ และมีความเชี่ยวชาญในการเดินทางในทะเล ซึ่งมาจากการเรียนรู้และความเข้าใจในธรรมชาติรอบๆ ตัว เพื่อยังคงที่จะสามารถดำรงวิถีชีวิตภายใต้สิ่งแวดล้อมของเกาะต่างๆ ในท้องทะเลแห่งนี้ มอแกนพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติจากป่าด้วย จึงมีความรู้เกี่ยวกับพืชพันธุ์ไม้หลายชนิด

2.1 ความรู้พื้นบ้านด้านนิเวศทางทะเล

ความรู้พื้นบ้านเป็นความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติ ระบบคุณค่า ค่านิยม วิถีดำเนินชีวิต และความคิดเกี่ยวกับโลก ที่นำสังคมให้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ การล่าสัตว์ การประมง และการจับสัตว์น้ำ อาทิตชาวประมง หรือชนพื้นเมืองล้วนมีความรู้อย่างดีเยี่ยมเกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว ซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้และดำรงชีวิตตามธรรมชาติมาเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน พวกเขาได้ถ่ายทอดความรู้กันเฉพาะด้วยเพียงวาจาคำสอนเท่านั้น หากแต่ด้วยการกระทำที่ยึดมั่นถือปฏิบัติสืบต่อกันเรื่อยมา

หญิงมอแกนออกวางอวนจับปลาหน้าหาดยามเช้า

ชาวมอแกนเดินทางเคลื่อนย้ายไปตามเกาะต่างๆ เพื่อเก็บหาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางธรรมชาติ สะสมเรื่องราวจากการดำรงชีวิตผ่านกาลเวลาหลายชั่วอายุคน และถ่ายทอดความรู้ระหว่างมอแกนด้วยกันจากรุ่นสู่รุ่น ให้รู้จักเข้าใจธรรมชาติทั้งเรื่องของทะเล ปลาชนิดต่างๆ หรือพันธุ์พืชจนเกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องของการหาอาหาร ซึ่งจัดเป็นความรู้ที่มาจากพื้นที่ที่พวกเขาอาศัยอยู่นั่นเอง ทำให้ชาวมอแกนปรับตัวเข้ากับระบบนิเวศทางทะเล สะสมเป็นความรู้สร้างระบบคิดและระบบคุณค่าที่สอดคล้องกับธรรมชาติและส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างดีเสมอมา

ดังนั้นเมื่อมีความคุ้นเคยกับพื้นที่ทางทะเลเป็นอย่างดี การใช้ประโยชน์ในพื้นที่จากการทำมาหากินของชาวมอแกนนั้น มีการแบ่งลักษณะของพื้นที่ตามลักษณะของลักษณะหินแนวปะการัง ความลึก หรือลักษณะของคลื่นเป็นต้น โดยแต่ละรายละเอียดล้วนมีชื่อเรียกในภาษามอแกนทั้งสิ้น เพื่อแบ่งการรับรู้ของกลุ่มในการจำแนกลักษณะของพื้นที่การใช้ประโยชน์รอบตัวเกาะ

2.2 คำเรียกของลักษณะทางภูมิศาสตร์

โอเต็ด เป็นคำเรียกลักษณะทางภูมิศาสตร์ของบริเวณหัวแหลมที่ยื่นออกมาในทะเล ตามพื้นที่เกาะต่างๆ มอแกนรู้ว่าในพื้นที่บริเวณนี้เป็นแหล่งที่อยู่ของหอยบางชนิด

เบล เป็นคำเรียกลักษณะบริเวณแนวพื้นที่ซึ่งอยู่ถัดจากแนวฝั่งออกมา ด้วยขนาดของพื้นที่ค่อนข้างแคบ ประกอบด้วยด้านของโขดหิน ริมชายฝั่ง ตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ของเกาะต่างๆ รวมทั้งยังมีชอกโพรง ตลอดจนแนวหินเยอะ โดยจะเป็นพื้นที่ที่มักจะตั้งอยู่ติดกับ “โอเต็ด”(หัวแหลม) หรือ “หยักัน” ก็ได้ เป็นพื้นที่ซึ่งมีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ของหอยประเภทต่างๆ ที่มอแกนใช้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน

ลักษณะเรียกของพื้นที่ “เบล” (แนวโขดหินริมฝั่ง)

หยี่กัน คือ ลักษณะของพื้นที่บริเวณแนวชายฝั่งที่อยู่ติดต่อกันจากแนวของ “เบล” ออกมา เป็นลักษณะพื้นที่ที่เป็นแนวหิน แต่จะมีจำนวนของหิน ซอก โฟรงหินที่น้อยกว่าแนว “เบล” มาก

ลักษณะของ “หยี่กัน” (แนวหินยื่นออกมาจากชายหาดริมฝั่ง)

จากการจำแนกแยกแยะสภาพภูมิศาสตร์ทางธรรมชาตินี้ ชาวมอแกนมีการสร้างระบบแผนที่ของการจดจำ โดยการประดิษฐ์คำขึ้นมาเพื่อสามารถบ่งบอกถึงรายละเอียดของลักษณะเด่นของแต่ละพื้นที่ เน้นเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณที่มีการใช้ประโยชน์ในแง่การทำมาหากินแบบหาเก็บของทะเล อาทิ แหล่งที่อยู่ของหอยชนิดต่างๆ เป็นต้น เพื่อสร้างเป็นความเข้าใจและแสดงให้เห็นสมาชิกในกลุ่มรับรู้ถึงความเหมือนหรือแตกต่างกันในพื้นที่เหล่านี้ จนเกิดเป็นความรู้

ความเข้าใจที่ตรงกันในเรื่องของความหมายลักษณะและการใช้ประโยชน์ของพื้นที่นั้นๆ ดังเช่นพื้นที่ตัวอย่าง : **หยี่กัน เบล โอเต็ด** เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะแตกต่างกัน รวมทั้งชนิดพันธุ์ของหอย และสัตว์ทะเลชนิดต่างๆ อีกด้วย หรือการใช้คำเรียกชื่ออื่นๆ ตามลักษณะของคลื่นในทะเล สภาพของน้ำทะเล ปรากฏการณ์ของน้ำขึ้นน้ำลง ระดับความลึกของพื้นที่ หรือเป็นชื่อที่ตั้งตามชื่อคน ซึ่งอาจเป็นบุคคลที่มีเรื่องราวหรือวีรกรรมที่น่าจดจำไว้หรืออาจเป็นสถานที่ซึ่งมอแกนหรือบุคคลนั้นถูกฝังหลังจากเสียชีวิต จนในที่สุดกลายมาเป็นชื่อเรียกของหาดหรืออ่าวตามเกาะต่างๆ อาทิ ฉีตั่ว (เรื่องราวของมอแกนชื่อ ฉีตั่ว มาค้นหาหอยในบริเวณนี้ บ่อยครั้งทางอุทยานฯ เรียกว่า “อ่าวสุเทพ”) แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญอย่างมากต่อระบบการเรียนรู้และการจำแนกการใช้ประโยชน์ในพื้นที่แต่ละส่วนของชาวมอแกน

ระบบความสัมพันธ์ในการสร้างแผนที่ตามการใช้ชื่อเรียกดังกล่าวนี้ เป็นการสร้างระบบแผนที่ขึ้นโดยกลุ่มชาวมอแกนที่เข้ามาใช้

ประโยชน์ในพื้นที่ที่ซึ่งพวกเขามีความผูกพัน และเกิดจากการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างเป็น ประจำ ไม่ใช่โดยการเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่เพียงบางช่วงบางฤดูกาลเท่านั้น หากแต่ เป็นของผู้ใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนและมีความ เข้าใจในระบบของนิเวศทางทะเล จนสามารถ สร้างการเรียกชื่อตามสถานที่การใช้ทรัพยากร ร่วมกัน เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีพอยู่ ร่วมกับธรรมชาติอย่างเข้าใจ

วิถีชีวิตที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขทาง ธรรมชาติ โดยมีทะเลเป็นตัวกำหนดรูปแบบ ของการดำรงชีพ รวมถึงการใช้ชีวิตที่ต้อง ผูกพันกับท้องทะเล ลมฟ้าอากาศ ฤดูกาล ต้อง เผชิญหน้ากับสิ่งท้าทาย ซึ่งการใช้ชีวิตร่วมกับ ธรรมชาติเป็นส่วนสำคัญที่สุดของการดำรงอยู่ ของเผ่าพันธุ์ที่ต้องดำรงสืบต่อไป เหมือนกับที่ ชาวมอแกนนั้นดำรงชีพอยู่ภายใต้เงื่อนไขของ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมทางทะเล รวมถึงระบบ นิเวศที่หลากหลายในพื้นที่ตามเส้นทางการ เดินเรือเคลื่อนย้ายที่เป็นแบบแผนของวิถีชีวิต ของชาวมอแกนเหมือนแต่ครั้งอดีตที่ผ่านมา และความรู้ที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งคือ ความรู้ความเชี่ยวชาญในพฤติกรรมของสัตว์

ทะเลที่พวกเขานำมาเป็นอาหาร ชวมอแกนได้ เรียนรู้และทำความเข้าใจ ถ่ายทอดผ่านกันมา จนตกผลึกเป็นความรู้พื้นบ้านในเรื่องของสัตว์ ทะเลชนิดนั้นๆ

หอยมุกโข่ง หรือ “หลู๋ซอน”
(*Turbo marmoratus*) จัดได้ว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของ มอแกนในอดีต เพราะเปลือก หอยมีราคาแพง สามารถนำไปขายบนฝั่ง เพื่อ แลกเป็นข้าวสารหรือของใช้ที่จำเป็นในชีวิตได้

เหมือนกับคำพูดที่ว่า “การจะหา สัตว์อะไรต้องรู้จักสัตว์ตัวนั้น” มอแกนเกิด การสั่งสมการเรียนรู้ในพฤติกรรมของหอยมุก โข่ง จนกลายมาเป็นความเข้าใจและความ เชี่ยวชาญในพฤติกรรมของหอยชนิดนี้ อาทิ การเรียนรู้ถึงแหล่งกำเนิดและที่อยู่ของหอยมุก โข่ง มอแกนจะรู้ว่า หอยมุกโข่งนั้นส่วนใหญ่จะ ชอบอาศัยอยู่ตามแนวโขดหิน ในบริเวณ หัวแหลม(โอดัด) หรือตามแนวหินริมชายฝั่ง (หยักัน) ตามแนวก้อนหินหรือรอยแยกระหว่าง หิน (เบล) ซึ่งเป็นแหล่งที่มอแกนสามารถจะหา หอยมุกโข่งเจอได้ เป็นต้น หรือการเรียนรู้ถึง อาหารของหอยชนิดนี้ว่า หอยชอบกินตะไคร่

ยกตัวอย่าง เกาะสุรินทร์ใต้

คำมอแกน	คำแปล	คำมอแกน	คำแปล
1. แนน๊ะ เน็ก	อ่าวบอนเล็ก	15. ป่าน หม่าลู่	แนวหินหัวมัน
2. แนน๊ะ อ่าด๊ะ	อ่าวบอนใหญ่	16. หยักัน หม่าลู่	หัวแหลมหัวมัน
3. บายะ อ่าดะยานัด	หินใหญ่อ่าวสับปะรด	17. เบล มาด๊ะห์	แนวหินมาด๊ะห์
4. ป่านาด ยานัด	อ่าวสับปะรด	18. ป่าล้าด มาด๊ะห์	ฝั่งด้านตะวันตกมาด๊ะห์
5. เบล ยานัด	แนวหินอ่าวสับปะรด	19. หยักัน มาด๊ะห์	หัวแหลมมาด๊ะห์
6. โปใต้ ชาบ๊ะ อ่าด๊ะ	หัวแหลมภูเขาใหญ่	20. ซอก มาด๊ะห์	มาด๊ะห์
7. ป่านาด ชาบ๊ะอ่าด๊ะ	หาดภูเขาใหญ่	21. เบล ฉีตัว	แนวหินฉีตัว
8. เบล ตะจาก ชาบ๊ะ	แนวหินภูเขาหมากลาง	22. หยักัน/ด่าลิก ฉีตัว	หัวแหลม/น้ำลึกฉีตัว
9. โอเต็ด ชาบ๊ะ เน็ก	หัวแหลมภูเขาเล็ก	23. เบล หนีฮูน	อ่าวมะพร้าว
10. ป่านาด ชาบ๊ะ เน็ก	หาดภูเขาเล็ก	24. โอเต็ด ปาด้าก	หัวแหลมปาด้าก
11. เบล หลู ซอน ชาบ๊ะ	แนวหินหอยโข่งภูเขา	25. ซอก หยัก	ช่องหินหยัก
12. โอ เต็ด ชาบ๊ะ	หัวแหลมภูเขา	26. บู่ฮูน แอบ้าบ แปนาง	อ่าวช่องขาด เกาะใต้
13. ป่าน ชาบ๊ะ	หินภูเขา	27. ซอก หล่อโบง	อ่าวช่องขาด ฝั่งอุทยานฯ
14. เบล หม่าลู่	แนวหินหัวมัน	28. เวณ ฮาล่า	แอ่งน้ำจืด

น้ำที่เกาะอยู่ตามก้อนหิน ชากปะการังที่ตายแล้วเท่านั้น ดังนั้นบริเวณใดที่มีตะไคร่น้ำ ย่อมจะมีหอยอาศัยอยู่อย่างแน่นนอน

นอกจากเรื่องของการสร้างแผนที่สำหรับการใช้ประโยชน์ร่วมกันเฉพาะในกลุ่มของชาวมอแกน รวมถึงการมีความรู้ในพฤติกรรมของสัตว์ทะเลต่างๆ แล้ว เรือมอแกนก็เปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญของวิถีชีวิตการเดินทางเคลื่อนย้ายไปตามเส้นทางของแหล่งอาหาร แหล่งทรัพยากรของพวกเขา

2.3 เรือมอแกนและขั้นตอนของการสร้างเรือมอแกน

เรือมอแกน (ก่าบางมอแกน)

ในสมัยก่อนนั้นชาวมอแกนอาศัยเรือเป็นทั้งที่อยู่อาศัย พาหนะที่ใช้เดินทางและทำงานในทะเลมาเป็นเวลาช้านานแล้ว แต่ในปัจจุบันเรือมอแกนเหล่านี้น้อยๆ สูญหายไปจากวิถีชีวิตของสังคมชาวมอแกนในที่สุด เนื่องจากปัจจัยหลายสาเหตุที่ชาวมอแกนหันมานิยมใช้เรือหัวโทงกันมากขึ้นเรื่อยๆ

การสร้างเรือของมอแกนนั้น นอกเหนือไปจากการที่ต้องอาศัยทั้งความรู้

“ก่าบางมอแกน” วิถีชีวิตในอดีตของมอแกน เกาะสุรินทร์

“เรือหัวโทง” ที่เข้ามาแทนที่เรือก่าบางมอแกน

ความสามารถของช่างต่อเรือ รวมถึงการร่วมแรงร่วมใจของมอแกนทั้งหลายตั้งแต่ในระดับของครอบครัว เครือญาติ ตลอดจนถึงหมู่บ้าน ในบางกรณีนั้น หากเราลองให้ลี้กลงไป จะพบว่า จริงๆ แล้วก่อนที่จะสำเร็จออกมาเป็นเรือมอแกนได้แต่ละลำนั้น ในทุกๆ รายละเอียด

ล้วนแต่มี “**ความรู้พื้นบ้าน**” ในการต่อเรือ สอดแทรกอยู่เสมอ ที่เกิดจากการสั่งสมความรู้ และประสบการณ์ของช่างต่อเรือ และถูกถ่ายทอดกันเรื่อยมาจนกลายเป็นความรู้ ตัวแบบ และเทคโนโลยีประจำเผ่าของมอแกน

ยกตัวอย่างของความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเรือมอแกน จากขั้นตอนแรก ชาวมอแกนจะเริ่มด้วย **การเสาะหาไม้ที่ได้ขนาดเหมาะสม** สำหรับการทำเรือ ชาวมอแกนมีความเชื่อหลายอย่างในการทำเรือ อาทิ การเลือกไม้สำหรับทำเรื่อนั้น ประการแรกจะเลือกจากลักษณะของต้นไม้ มอแกนพยายามเลือกไม้ที่มีลักษณะของลำต้นที่สูงตรง ปราศจากตุ่มหรือตาไม้ หรือหากมีก็ขอให้น้อยที่สุด เพราะมอแกนที่ต่อเรือมีความเชื่อกันว่า “หากมอแกนผู้ใด เลือกไม้มาทำเรือที่มีลักษณะเป็นตะปุ่มตะป่ำแล้ว เมื่อย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในเรือลำนี้แล้ว ตัวเจ้าของเรื่อนั้นก็จะเจ็บไข้ ตามเนื้อตามตัวจะเป็นโรคผิวหนังที่เป็นตุ่มๆ ลักษณะก็เหมือนกับไม้ที่นำมาทำเป็นเรือมอแกนนั่นเอง!” ความเชื่อชุดนี้เป็นความรู้พื้นบ้านของช่างต่อเรือมอแกนที่ถ่ายทอดสืบต่อกันเรื่อยมา เพราะลักษณะของผิวไม้ที่เป็น

ตะปุ่มตะป่ำ นั่นก็คือตาไม้ ซึ่งเป็นส่วนที่แข็งแรงมากนั่นเอง ดังนั้นหากมอแกนผู้นั้นเลือกไม้ต้นนั้นมาสร่างเป็นเรือ เจ้าของเรือคงต้องประสบกับความยากลำบากในการทำเรืออย่างแน่นอน ซึ่งระบบคิดนี้ล้วนเชื่อมต่อระหว่างลักษณะของต้นไม้กับ “**ความเชื่อ**” ดังกล่าวไว้ได้อย่างแนบเนียน

เรือกำบาง นับว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชนกลุ่มนี้ วิถีชีวิตที่อยู่อาศัยในเรือของชาวมอแกน ล้วนแสดงออกให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่สำคัญที่พวกเขามีต่อเรือ เรือกำบางที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตของชาว มอแกนกับธรรมชาติรอบตัว รวมทั้งแฝงไว้ด้วยนัยยะของความรู้ ความเข้าใจในธรรมชาติที่พวกเขาได้สั่งสมและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นภายในเรือมอแกนแต่ละลำนั่นเอง

ขั้นตอนของการสร้างเรือกำบางแต่ละลำ จะใช้เพียงเครื่องมือที่มอแกนใช้ในการประกอบสร้างเรือที่เรียบง่าย ไม่มีเครื่องจักรกล แต่เป็นเครื่องมือที่สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของการประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงานช่างต่อเรือ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนของการสร้างเรือมอแกน

ขุดเอาเนื้อไม้ออกเพื่อให้ไม้เบาที่สุด

การสุ่มไฟเตรียมขยายไม้เรือ

มาดเรือเมื่อเสร็จสมบูรณ์

การประกอบเรือมอแกน

ความรู้ในการต่อเรือมอแกนเหล่านี้ล้วนได้รับการถ่ายทอดจากมอแกนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง เกิดจากการสั่งสมเป็นความรู้ความเข้าใจที่มีต่อธรรมชาติ รวมถึงขั้นตอนและวิธีการในการต่อเรือของ มอแกนในรุ่นต่อๆ มา แต่เนื่องจากสาเหตุในหลายๆ ด้าน อาทิ การตั้งหลักแหล่งที่ถาวรมากยิ่งขึ้นของมอแกน ภูของอุทยานฯ ที่ห้ามไม่ให้มีการตัดต้นไม้ใหญ่ รวมถึงชาว

มอแกนหันมานิยมใช้ “เรือหัวโทง” เป็นต้น ดังนั้นในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มอแกนเกาะสุรินทร์ หลงเหลือเรือเก่าบางเพียงไม่กี่ลำเท่านั้น รวมถึงการเดินทางทางทะเลเริ่มจำกัดพื้นที่ลง เพราะสาเหตุที่มอแกนรุ่นใหม่หันมาพึ่งพาอุทยานแห่งชาติ และอาศัยการรับจ้างทำงานรายวันในฤดูท่องเที่ยวเป็นช่องทางในการทำมาหากินตลอดระยะเวลา 6 เดือนของฤดูกาลท่องเที่ยว

ส่งผลต่อวิถีการเดินทางเร่ร่อนไปทำมาหากินตามเกาะต่างๆ เริ่มที่จะลดการใช้พื้นที่ลงอย่างเห็นได้ชัดเจน ทั้งยังอาจจะซ่อนออกมาให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่มีต่อธรรมชาติที่ได้แปรเปลี่ยนไป เมื่อแทบไม่มีการต่อและการใช้เรือกำบังแล้ว ความรู้ความเชื่อพื้นบ้านที่เชื่อมโยงวิถีมอแกนเข้ากับเรือและความรู้ทางทะเล ล้วนย่อมค่อยๆ ถูกละเลยและปล่อยให้เลือนหายไปจากวิถีชีวิตของ มอแกนในยุคปัจจุบัน เพราะความรู้ความเชื่อที่แทบจะไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์หรือเล่าถึงอีกเลย ในที่สุดแล้วจะกลายเป็นเพียงคำกล่าวที่เคยเล่าขานในหมู่ชาวมอแกนเท่านั้น

ดังนั้นความผูกพันของมอแกนที่มีต่อเรือกำบัง ที่ผูกโยงถึงความรู้ในเรื่องของแผนที่และการเดินเรือ จึงเสมือนเป็นช่องว่างของความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มระยะห่างกันมากขึ้นทุกที ในวิถีชีวิตของชาว มอแกนในปัจจุบัน ที่นับวันก็ยิ่งต้องปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยและสิ่งแวดล้อมรอบชุมชนของพวกเขา

ในสมัยก่อนนั้นชาวมอแกนหารายได้จากการเก็บของทะเลจำพวกหอยมุกไข่มุก หอย

นมสาว หรือปลิงทะเล เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่พวกเขาต้องการ หรือขายให้แก่พ่อค้าบนฝั่ง รวมทั้งก็ยังมีเก็บทรัพยากรธรรมชาติชนิดอื่นๆ ยกตัวอย่างเช่น ริงนก รวงผึ้ง ไม้หอม และผลิตภัณฑ์ในป่าอีกจำนวนหนึ่ง ชาวมอแกนมีความเข้าใจในธรรมชาติในสิ่งที่พวกเขาอาศัยอยู่ร่วม เป็นความรู้ทางทะเลเกี่ยวกับการดำรงชีวิต และความเข้าใจในแหล่งที่อยู่อาศัย และพฤติกรรมของสัตว์ทะเลชนิดต่างๆ หรือจะเป็นความรู้เกี่ยวกับพืชพันธุ์ที่หลากหลายชนิด มอแกนก็มีความเชี่ยวชาญในการหาแสวงหา รวมทั้งนำมาใช้ในชีวิตประจำวันของพวกเขาได้เป็นอย่างดี ดังนั้นมอแกนจึงจัดว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในธรรมชาติรอบตัวทั้งทางทะเล และทางบก

พื้นที่บริเวณหมู่เกาะสุรินทร์ เป็นสถานที่ที่ชาวมอแกนหลายกลุ่มเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เพื่อทำมาหากินพักอาศัย และเป็นจุดพักจอดเรือหลบลมมาเป็นเวลานานแล้ว และเริ่มตั้งหลักแหล่งขึ้นในเวลาต่อมา จนในที่สุดกลายเป็นหมู่บ้านของชาวมอแกนบนเกาะสุรินทร์

ต่อมาเมื่อมีการเข้ามาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยการเข้ามาจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 ดังนั้นเมื่อมีการเข้ามาของอุทยานฯ แห่งชาติ โดยทำการประกาศให้พื้นที่อันอุดมสมบูรณ์แห่งนี้ จัดตั้งเป็นพื้นที่สงวนแห่งอุทยานฯ แห่งชาติ อันส่งผลให้ต้องมีการประกาศใช้กฎในการควบคุมดูแลพื้นที่สงวนนั้นๆ ด้วย รวมถึงความทันสมัยที่เข้ามาสู่สังคมวัฒนธรรมของชาวมอแกน ดังนั้นด้วยเหตุเหล่านี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อเกิดเป็นภาวะคุกคามต่อความรู้พื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาวมอแกนที่ต้องดำรงชีพอยู่ด้วยการเก็บสะสมทรัพยากรทางทะเลเป็นหลักตามวิถีชีวิตดั้งเดิม

ในอดีตวิถีชีวิตการดำรงอยู่ที่ต้องพึ่งพาในเรื่องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ตลอดจนความรู้พื้นบ้านของมอแกนซึ่งได้จากการเรียนรู้ที่พวกเขาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติ เกิดเป็นความเชื่อ วิถีปฏิบัติ การใช้ประโยชน์และเป็นการเข้าใจต่อสภาพสิ่งแวดล้อมของชาวมอแกนเอง โดยเฉพาะความรู้ทางด้านทะเลและพื้นที่

ชายฝั่ง จากภาวะคุกคามที่มีต่อความรู้พื้นบ้านในเบื้องต้น ส่งผลกระทบต่อเรื่องของกระบวนการความรู้ การใช้และการสืบทอดความรู้พื้นบ้านของชาวมอแกนถูกลดทอนคุณค่าของความรู้ลง เกิดเป็นความขาดตอนของความรู้ขึ้นในที่สุด เมื่อ "ความรู้" ถูกหลงลืม และละเลยการใช้ การสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกคน

2.4 พฤษศาสตร์พื้นบ้านของมอแกน

ก. มอแกนรู้จักป่าดีพอๆ กับทะเล รู้จักที่จะเลือกไม้ยาง (จ๊ะเขี่ยน) เพื่อทำเรือชุดเลือกใบเตยหนาม (จะแค่กะโดง) มาเย็บทำหลังคาเรือ หลังคาบ้าน สานเสื่อ กระบุงและกล่องไว้ใช้ใส่ของต่างๆ เลือกใบค้อ (จาโละ) มาสานเหน็บเข้ากับซี่ไม้ไผ่เพื่อมุงหลังคากระท่อม มอแกนยังเก็บใบไม้ผลไม้จากป่าเพื่อกินสดหรือทำอาหาร เช่น ยอดผักหวาน (เต่าลบก้าวาน) ยอดสำน (ชีปุน) ส่วนหนูกยาก็หาได้จากป่าเดียวกัน มอแกนใช้เปลือกของต้นหยีทะเล (บะอ้าย) มาฝนกับน้ำ ชะโลมที่ศีรษะและตัวของเด็กอ่อน เพื่อบรรเทาอาการไข้ไม่สบาย ใช้ใบของพลับพลึง (บ่าโก้ง) มาหมกไฟ ขยำให้น้ำออกและปิดที่ฝี ใช้ใบของ

ต้นรักทะเล (ปูบอง) มาหั่น ตากแดดจนแห้ง และตำกับข้าวสาร ห่อผ้าทำลูกประคบ อังไฟ และนำมานวดบริเวณที่ช้ำชอย

ข. การใช้พืชพันธุ์ไม้ในป่าของมอแกนยังมีพื้นฐานอยู่บนการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน อาทิเช่น ในสมัยก่อน เมื่อไม้กระดานสำเร็จรูปหาได้ยาก มอแกนตัดเอาพูพอนของต้นไม้มาทำ “กอยัง” คือกระดานท้ายเรือ นอกจากจะเป็นการทุ่นแรง เพราะไม่ต้องเสียเวลามาขุดตากไม้ให้แบนและบางแบบไม้กระดานแล้ว ยังทำให้ไม่ต้องโค่นไม้ทั้งต้นอีกด้วย

ต้นค้อเป็นพืชอีกชนิดหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อมอแกนมาก มอแกนเรียกต้นค้อว่า “จาโละ” ต้นค้อ เป็นปาล์มที่ขึ้นได้ทั่วไปในประเทศไทย เป็นปาล์มที่มีลำต้นเดี่ยว ไม่แตกกิ่ง ใบเป็นรูปพัด มีขนาดใหญ่ ใบที่มีขนาดใหญ่ใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง มอแกนตัดใบค้อนำไปสานมุงหลังคา และทำฝาบ้าน โดยจะไม่ตัดต้นค้อทั้งต้น แต่จะป็นต้นค้อเพื่อสอยใบมาเหน็บกับไม้ไผ่ ทำเป็นหลังคา กันแดดกัน

ฝนได้ดี หากหลังคามีรอยรั่วซึม ก็สามารถจะสอยใบค้อมาเพิ่มเติมเพื่อเหน็บทับรอยรั่วนั้นได้ เป็นการซ่อมหลังคาที่ประหยัด และมีประสิทธิภาพมาก

การศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวมอแกนพบว่า พืชที่มีการใช้ประโยชน์มี 159 ชนิด จาก 57 วงศ์ และที่ยังไม่สามารถจำแนกได้ 24 ชนิด ได้แบ่งกลุ่มพืชออกเป็น 4 ประเภท คือ พืชอาหาร 83 ชนิด พืชสมุนไพร 33 ชนิด ไม้สร้างที่อยู่อาศัย 53 ชนิด และพืชที่ใช้ประโยชน์อื่นๆ 54 ชนิด พืชอาหารหลักที่มอแกนบริโภคเป็นพืชใช้หัว 5 ชนิด มอแกนมีการใช้พืชสมุนไพรบำบัดอาการเจ็บป่วย โดยเฉพาะไข้ และบาดแผล แต่ในขณะเดียวกันมีการใช้ยาแผนปัจจุบันมากขึ้น

การใช้ไม้ที่น่าสนใจคือไม้ มอดูน (*Psydrax* sp.) ใช้ไม้สดเผาไฟให้กับสตรียู่ไฟ หลังคลอดบุตร ไม้ ตานาย (*Sapotanceae*) ใช้เป็นไม้พินเพื่อรมควันเรือไล่เพรียงและทำให้เรือติดสีดำ เป็นวิธีการบำรุงรักษาเรือ กระทำสัปดาห์ละ 1 ครั้งในเวลาน้ำลง

ส่วนที่ 3 สืบคำถามยอดฮิตเกี่ยวกับมอแกน

1. ต้นตระกูลของมอแกนเป็นใครมาจากไหน เป็นญาติกับชาไกหรือ “เงาะป่า” ที่อยู่แถวยะลา พัทลุง ตรัง และสตูลละเปล่า ?

จากตระกูลภาษาออสโตรนีเซียนที่มอแกนใช้ และจากการสืบสาวประวัติศาสตร์และเรื่องราวเกี่ยวกับชนเผ่านักเดินทางทางทะเลในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คาดกันว่ามอแกนคงจะสืบเชื้อสายมาจากพวกโปรโตมาเลย์ (Proto Malay) ซึ่งเป็นคนพวกแรกๆ ที่

มอแกน (เลื้อสืฟ้าอ่อน) กับเพื่อนชาวมันนิ (ชาไก) จากจังหวัดยะลาและตรัง (1)

มอแกน (เลื้อสืฟ้าอ่อน) กับเพื่อนชาวมันนิ (ชาไก) จากจังหวัดยะลาและตรัง (2)

อพยพลงมาอยู่แถบคาบสมุทรมลายู ต่อมาคนกลุ่มนี้หันมาใช้ชีวิตทางทะเล เดินทางร่อนเร่ทำมาหากินตามหมู่เกาะและชายฝั่ง ครอบคลุมอาณาบริเวณตั้งแต่หมู่เกาะมะริดในพม่า ลงไปทางใต้และตะวันออกจนถึงหมู่เกาะในทะเลชูลู ประเทศฟิลิปปินส์ และแถบเอหลายๆ เกาะ และชายฝั่งในมาเลเซียและอินโดนีเซียไว้ด้วย แต่ปัจจุบันการเดินทางจำกัดลงมาก และคนกลุ่มเหล่านี้ก็แยกย้ายกระจัดกระจายกัน พัฒนาการของสังคมวัฒนธรรมและภาษาที่ต่างกันออกไปจนแยกเป็นกลุ่มย่อยๆ หลายกลุ่ม

มอแกนกับชาไก (อันที่จริงควรเรียกว่า “มันนิ” ซึ่งเป็นชื่อที่เค้าเรียกตัวเอง) ไม่ได้เป็นญาติกัน ลักษณะทางกายภาพก็

ต่างกัน (โปรดดูภาพ) มันนี้เป็นพวกเนกริโต
ในขณะที่มอแกนเป็นพวกโปรโตมาเลย์

ภาษาก็ต่างกัน (มันนิพูดภาษา
ตระกูลออสโตรเอเชียติก ซึ่งเป็นภาษากลุ่ม
มอญ เขมร) มันนิเองก็มีกลุ่มย่อยๆ ที่มีภาษา
ถิ่นต่างกันออกไปอีก มันนิส่วนหนึ่งพูดภาษา
มลายูได้ และมอแกนหลายคนก็พูดภาษา
มลายูได้ ดังนั้น มอแกนกับมันนิสื่อสารกันได้
ด้วยภาษากลางเช่น ภาษามลายูหรือ
ภาษาไทย แต่ถ้าให้เจรจากันด้วยภาษาของ
ตัวเองแล้ว ก็ฟังกันไม่รู้เรื่อง ต้องใช้ภาษาไป
ประกอบเยอะๆ

ข้อ! อีกอย่างหนึ่ง มอแกนไม่ได้สืบเชื้อ
สายมาจากพวกชนพื้นเมืองของหมู่เกาะนิโค
บาร์-อันดามันในประเทศอินเดีย ชนพื้นเมืองที่
นั่นก็มีหลายกลุ่ม แต่ส่วนใหญ่เป็นเนกริโต

2. ชาวเลในเมืองไทยมีกี่กลุ่ม ?

ชาวเลในเมืองไทยมี 3 กลุ่ม คือ 1)
มอแกน 2) มอแกลน (ซึ่งมอแกนเรียกว่า

“ออลอง ตามับ”) และ 3) อูรักลาไวย์ มอแกน
และมอแกลนมีภาษาใกล้เคียงกันมาก ส่วน
ภาษา อูรักลาไวย์นั้น แม้จะเป็นภาษาตระกูล
ออสโตรนีเซียนเหมือนกัน แต่ก็พูดกับมอแกน
และมอแกลนไม่รู้เรื่อง เพราะมีศัพท์และ
สำเนียงต่างกัน อูรักลาไวย์และมอแกลนตั้ง
หลักแหล่งค่อนข้างถาวร และมีการปรับเปลี่ยน
วิถีชีวิตไปค่อนข้างมาก และมักถูกเรียกขาน
(รวมทั้งเรียกตนเองด้วย) ว่า “ไทยใหม่”

หมู่บ้านอูรักลาไวย์ ที่สังกะอู้ เกาะลันตา จังหวัดกระบี่

หมู่บ้านชาวอูรักลาไวย์ที่เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต

3. มอแกนแปลว่าอะไร ?

ถ้าถามมอแกนว่า “มอแกนแปลว่าอะไร” ก็มักจะได้รับคำตอบดังนี้ 1) หมายถึง (= ไม่รู้และไม่เห็นน่าต้องรู้เลย) 2) หมายถึง และ 3) หมายถึง ซึ่งก็ไม่เห็นแปลก เพราะว่าถ้ามีใครมาถามเราว่า “สยาม” แปลว่าอะไร เราก็คงจะตอบคล้ายๆ กัน แต่มอแกนจะบอกว่าปล่อยให้ เป็นหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยาเก่งๆ แบบคุณสุจิตต์ วงษ์เทศ และรศ.ศรีศักร วัลลิโภดมศึกษาไปดีกว่า

นักมานุษยวิทยา Jacques Ivanoff สันนิษฐานว่าชื่อมอแกนเป็นคำที่ย่อมาจากคำว่า “ละมอ” (ภาษามอแกน แปลว่า จม) และ “แกน” ซึ่งเป็นชื่อของน้องสาวของราชินีในตำนานเก่าแก่ของมอแกน คือว่าตำนานนี้ค่อนข้างยาว แต่สรุปได้ว่าน้องสาวคนนี้ไปแย่งคนรักของพี่สาว จึงถูกสาปแช่งให้ตนเองและพรรคพวกต้องมีชีวิตแร่ร้อนอยู่ในทะเล ถ้าอยากรู้รายละเอียด ควรอ่านเพิ่มเติมจากหนังสือประมวลตำนานมอแกน ชื่อ Rings of Coral

4. มอแกนนับถือศาสนาอะไร ?

มอแกนนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และวิญญาณต่างๆ ในธรรมชาติ รวมทั้งวิญญาณบรรพบุรุษที่มี “หล่อโง” หรือเสาวิญญาณบรรพบุรุษ ทั้งชาย (แอบ๊าบ) และหญิง (เฮนุม) เป็นสัญลักษณ์ มอแกนมีพิธีฉลองที่สำคัญประจำปีคือพิธี “เหนเอ็นหล่อโง” หรือการฉลองเสาวิญญาณบรรพบุรุษ ซึ่งบางทีในพิธีนี้ ก็มีการลอยเรือสะเดาะเคราะห์คล้ายๆ กับอุรกลาไวยี่ที่ภูเก็ต ลันตา หรือหลีเป๊ะ ในขณะที่อุรกลาไวยี่เรียกเรือสะเดาะเคราะห์ว่า “เปอลาจัก” ชาวเลมอแกนเรียกเรือนี้ว่า “กำบางชวาย” การลอยเรือมีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกันคือเพื่อนำเอาเคราะห์ร้าย โรคภัยไข้เจ็บ ความทุกข์โศกต่างๆ ออกจากชุมชน

“ออลางปุตี”(คนทรง) ขณะทำพิธีฉลองเสาหล่อโง

ส่วนพิธีฉลองเสาวิญญาณบรรพบุรุษของมอแกนนั้น จัดขึ้นในวันช้างขึ้น เดือนห้าทางจันทรคติ มอแกนจะไม่ออกไปทำมาหากินเป็นเวลา 3 วัน 3 คืน ในช่วงนั้น จะมีงานฉลองที่มีการดื่มกิน การเล่นดนตรีรำรำ การเข้าทรง ทำนายโชคชะตาของหมู่บ้าน และมีญาติพี่น้องจากเกาะต่างๆ มาพบปะสังสรรค์กัน

หล่อบึงและศาลดั้งเดิมในแบบของมอแกน

5. ไนลละ เรือไม้ระกำของ

มอแกน ?

เรือมอแกนที่เห็นกันอยู่ไม่ใช่เรือไม้ระกำ (ไม้ระกำมีลักษณะเป็นพืชน้ำเล็กเรียวยาวแบบต้นอ้อย) สมัยนี้มอแกนใช้ไม้กระดานทำ

เรือกันหมดแล้ว เรือไม้ระกำเหลือเพียงไม่กี่ลำในพม่า มอแกนส่วนใหญ่เลิกใช้ไม้ระกำเสริมกราบเรือแล้ว เพราะไม้ระกำมีอายุใช้งานเพียง

เรือกำบางไม้กระดานที่เกาะสุรินทร์

มอแกนเดินทางและอยู่อาศัยภายในเรือกำบาง

3-6 เดือนเท่านั้น มอแกนหันมาใช้ไม้กระดาน เนื่องจากมีความคงทน ใช้ได้นานหลายปี ส่วน ไม้เรือนั้นใช้ได้นานหลายสิบปี และบางที่ยัง สืบทอดมาถึงรุ่นลูกหลานด้วย หลังจากที่มีมอ แกนหันมาใช้ไม้กระดาน ใบเรือก็หมด ประโยชน์ใช้สอยไปด้วย เนื่องจากเรือไม้ กระดานมีน้ำหนักมาก ต้องขับเคลื่อนด้วย เครื่องยนต์

6. อาหารหลักของมอแกนคือ อะไร ?

ในสมัยก่อน อาหารหลักของมอแกน คือหัวมัน หัวกลอย พืชผัก ยอดไม้ ผลไม้ป่า ปลา ปู หอยชนิดต่างๆ ข้าวถือว่าเป็นอาหาร พิเศษที่หาได้ยาก ต่อมาเมื่อมอแกนถูกตั้งเข้า มาในระบบค้าขายแลกเปลี่ยน ข้าวจึง กลายเป็นอาหารหลัก และยังเป็นเครื่องประกัน ความอึดท้องเพราะเก็บรักษาได้นานไม่เหมือน อาหารสดอื่นๆ ที่เน่าเสียได้ง่าย มอแกนขาย เปลือกหอยและสัตว์ทะเลเพื่อซื้อข้าวสารตุน เอาไว้เป็นกระสอบๆ โดยเฉพาะในช่วงมรสุม ตะวันตกเฉียงใต้ ที่การออกทะเลค่อนข้าง ยากลำบาก

กับข้าวของมอแกนมักจะต้ม อย่าง ทอด หรือผัด ถ้ามีเครื่องปรุงเช่น พริก หอม กระเทียม ตะไคร้ น้ำปลา น้ำตาล ก็จะได้ใส่ลงไป ให้รสชาติเข้มข้น “ซอบาย” หรือกับข้าวของ มอแกนมักจะมีรสเผ็ดเป็นหลัก

สมัยนี้มอแกนหันมาใส่ใจอาหารขยะ เช่น บะหมี่สำเร็จรูป ขนมถุง และน้ำอัดลม กระป๋อง (เหมือนคนเมืองอย่างเราๆนี่ไม่รู้) อาหารที่คุณค่าโภชนาการต่ำอย่างนี้ทำให้ สุขภาพมอแกนแย่แย่ลง มอแกนอยู่ไกลหมอ ถ้าเจ็บไข้ไม่สบายจะทำยังไง? (ดูคำถาม- คำตอบอันต่อไปได้จ้า) และถ้าเด็กๆ มอแกน พันธุ์เค้าจะไปหาหมอพันธุ์ยังงัย (และที่สำคัญไป กว่านั้นจะเอาสตางค์ที่ไหนไปหาหมอพันธุ์)

บะหมี่สำเร็จรูป โรยเครื่องปรุง กินกรอบๆ เป็นของโปรดของเด็กๆ มอแกน

7. มีมอแกนที่ไหนอีก ?

หมู่เกาะมะริดในพม่ายังมีประชากรมอแกนอีกนับพัน พม่าเรียกมอแกนว่า ซลั่ง เซลัง หรือ ซาโลว์ (Selon) สันนิษฐานว่าคำนี้คงจะมาจากคำว่าจลางหรือถลาง ซึ่งเป็นชื่อโบราณของภูเก็ต (Junk Selon) ซึ่งเป็นบริเวณที่มีชาวเลมาชุมนุมกันอยู่มากในสมัยก่อน

มอแกนกับเรือกำบังของพวกเขา

ญาติจากเกาะย่านเชือกเดินทางมาเยี่ยมที่เกาะสุรินทร์

8. ถ้าเจ็บไข้ไม่สบายมอแกนทำอย่างไร ?

มอแกนมีหมอพื้นบ้านที่รักษาโดยการเข้าทรง เพื่อเจรจากับวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ ขอให้บำบัดโรคความเจ็บป่วยออกไป มอแกนใช้สมุนไพรหลายอย่างด้วย ส่วนการคลอดมอแกนยังใช้หมอตำแย ซึ่งเป็นป้าๆ มอแกนที่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำคลอดเป็นอย่างดี สมัยนี้มอแกนหันมาใช้ยาและการรักษาสมัยใหม่มากขึ้น แต่ส่วนใหญ่ยังใช้วิธีคลอดโดยหมอตำแยอยู่ และยังรักษาประเพณีการอยู่ไฟเพื่อให้มดลูกเข้าอู่เร็ว

โต๊ะหมอมอแกนทำพิธีเสกน้ำเพื่อรักษาคนไข้

สมุนไพรออกฤทธิ์เป็นยาบรรเทาอาการไข้สำหรับเด็ก

9. ทำไมในหมู่บ้านมอแกนมีผู้หญิงเยอะ ?

เมื่อเข้าไปหมู่บ้านมอแกนที่เกาะสุรินทร์ จะสังเกตเห็นว่ามีผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เนื่องจาก

ผู้ชายมักจะออกทะเลแทบทุกวัน บางทีเดินทางไกลไปยังเกาะต่างๆ ในพม่าเพื่อจับปลา งมหอยและปลิงทะเล เราจึงไม่ค่อยเห็นผู้ชายมอแกนในหมู่บ้าน ยกเว้นวันที่เค้าหยุดพักจากการออกทะเล

ผู้ชายต้องดำน้ำลึก และเสี่ยงต่อภัยอันตรายต่างๆ จึงตายเร็วกว่า หากนับจำนวนประชากรแล้ว ผู้หญิงมอแกนมีจำนวนมากกว่าผู้ชาย

ผู้ชายบางคนติดสารเสพติด ทั้งยังต้องทำงานตรากตรำยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้เงินมาซื้อข้าวสารและข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ช่วงชีวิตเลยยิ่งสั้นเข้าไปใหญ่ ถ้าท่านยังมีความเห็นอกเห็นใจอยู่บ้าง ก็คงจะไม่เอาเหล้า บุหรี่ หรือสารเสพติดไปเป็นของฝากให้มอแกน เพราะจะเป็นการเร่งให้เค้าอยู่ในโลกนี้สั้นลงไปอีกนะจ๊ะ

หมู่บ้านมอแกนที่อ่าวใหญ่เต็มไปด้วยผู้หญิง

หญิงมอแกนรับจ้างปอกกระเทียมที่

10. มอแกนถือสัญชาติอะไร ?

ที่เกาะสุรินทร์มีมอแกน 30 กว่าคน ที่มีสัญชาติและบัตรประชาชนไทย ส่วนใหญ่ยังไร้สัญชาติและยังไม่ได้รับความคุ้มครองในฐานะพลเมืองไทย หน่วยงานรัฐคงจะเห็นว่ามอแกนเป็นกลุ่มเร่ร่อนที่เดินทางไปมาข้ามพรมแดนไทย-พม่าอยู่บ่อยครั้ง แต่จริงๆ แล้วมอแกนกลุ่มนี้ตั้งหลักแหล่งอยู่ที่เกาะสุรินทร์มาก่อนจะประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ เด็กรุ่นหลายคนเกิดที่นี่ และถือว่าเกาะสุรินทร์เป็นบ้านของเขา

ส่วนที่ 4 ข้อมูลชุมชนมอแกนและ ข้อเสนอแนะต่อแผนชุมชน

หลังจากที่ประสพธรณีพิบัติภัยในวันที่ 26 ธันวาคม 2547 มอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ได้รับความช่วยเหลือฉุกเฉินจากหน่วยงาน องค์กร และมูลนิธิในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้เครื่องอุปโภคบริโภค การช่วยสร้างที่อยู่อาศัย การให้เรือหัวโทง การซื้อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเพื่อให้มอแกนมีรายได้ ฯลฯ

ภาพหมู่บ้านมอแกนอ่าวบอนก่อนประสพธรณี
พิบัติภัย

ซากปรักหักพังของหมู่บ้านหลังประสพภัย

เพื่อให้การช่วยเหลือเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตมอแกน และเพื่อให้การช่วยเหลือฟื้นฟูได้คำนึงถึงการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในระยะยาว โครงการนำร่องอันดามันได้รวบรวมข้อมูลชุมชนมอแกนและข้อเสนอแนะต่อแผนชุมชนโดยพิจารณาถึงประเด็นสำคัญๆ คือ

- 1) ที่อยู่อาศัยและความมั่นคงในด้านที่อยู่อาศัย
- 2) สิทธิพื้นฐานในการได้รับการรับรองสถานะบุคคลโดยหน่วยงานรัฐ
- 3) การรักษาพยาบาล บริการด้านสาธารณสุข และการสร้างเสริมสุขภาพ
- 4) การศึกษาเรียนรู้

5) การส่งเสริมอาชีพ

6) การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและ
การสร้างเสริมความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม

1. ที่อยู่อาศัยและความมั่นคงในด้านที่อยู่อาศัย

1.1 การตั้งหมู่บ้านใหม่ มอแกน

ได้รับการสนับสนุนวัสดุก่อสร้างและเครื่องใช้จำเป็นภายในบ้าน รวมทั้งข้าวสารอาหารแห้ง และมีอาสาสมัครเข้ามาช่วยสร้างบ้านให้ที่อ่าวบอนใหญ่ (แนอ๊ะ อ่าต๊ะ) หมู่บ้านใหม่มีลักษณะต่างจากเดิม บ้านที่สร้างเรียงกันเป็นแถวขนานกันทำให้บ้านที่อยู่ด้านหลังค่อนข้างจะอับลมและคนในบ้านไม่สามารถจะมองเห็นทะเล หรือสังเกตเรือที่เข้ามาได้ นอกจากนั้นบ้านก็มีลักษณะเหมือนกันและมีขนาดเดียวกัน

ภาพการปลูกบ้านริมชายหาดของมอแกนในอดีต

บ้านใหม่ที่สร้างเรียงกันเป็นแถวขนานกันด้านในชายหาด

บริเวณชายฝั่งที่ใกล้กับหมู่บ้าน เมื่อประชากรกระจุกตัวอยู่บริเวณเดียว การใช้ทรัพยากรก็จะเข้มข้นแน่นหนาอยู่ในบริเวณเดียว และก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้ในอนาคต ด้านสังคม ในอดีต การกระจายตัวของประชากรและความยืดหยุ่นของการโยกย้ายชุมชนเป็นกลไกทางสังคมที่ทำให้มอแกนสามารถจัดการกับความขัดแย้งในชุมชนได้ แต่ปัจจุบันเมื่อมีการรวมตัวกันเป็นชุมชนใหญ่ ความขัดแย้งก็มีแนวโน้มที่จะเกิดได้ง่ายขึ้น ในขณะเดียวกันการอพยพโยกย้ายออกนอกชุมชนที่เคยเป็นกลไกที่จะช่วยบรรเทาความขัดแย้งและความบาดหมางในชุมชนก็ถูกจำกัดลง

เมื่อหมู่บ้านมีขนาดใหญ่ขึ้น ปริมาณขยะก็เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

บริเวณจุดจ่ายน้ำที่มอแกนจะมาน้ำร่วมกัน

ปัจจุบันมีการต่อน้ำประปาจากแหล่งน้ำและจ่ายน้ำเป็นจุดใหญ่ๆ เพื่อมอแกนได้ใช้น้ำร่วมกัน นอกจากนั้นยังมีการสร้างห้องน้ำ 9 ห้องและห้องส้วม 9 ห้องเพื่อให้มอแกนได้ใช้ แต่เดิมมอแกนถ่ายบริเวณชายหาด

โดยมีน้ำขึ้นน้ำลงทำความสะอาดชายหาดวันละสองครั้ง เมื่อมีห้องส้วม มอแกนรุ่นใหม่ๆ หันมาใช้ ห้องส้วมกันบ้าง

ปัญหาที่ควรพิจารณาคือเรื่องน้ำทั้งจากบ้านและจากจุดจ่ายน้ำ เนื่องจากมอแกนอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันจุดจ่ายน้ำและบริเวณห้องน้ำห้องส้วมเริ่มมีปัญหา น้ำท่วมขังในบางจุดและมีตะไคร่ขึ้นอยู่โดยรอบ

เนื่องจากหมู่บ้านมีขนาดใหญ่ จึงเริ่มมีขยะสะสมมากขึ้น มอแกนกำจัดขยะโดยการเผาและฝังกลบ แต่ในอนาคตควรจะมีการวางแผนการจัดการที่เป็นแก้ว เศษพลาสติก และขยะที่อาจจะมีสารพิษเช่น แบตเตอรี่ไฟฉายและวิทยุ แผนการจัดการขยะและของเสียในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ควรจะครอบคลุมไปถึงหมู่บ้านมอแกนด้วย ไม่ใช่จำกัดแต่เพียงบริเวณที่บริการนักท่องเที่ยวเท่านั้น

1.2 ความมั่นคงในการรักษาวิถีชีวิตแบบเดิมและการอยู่อาศัยบริเวณชายฝั่ง

ทะเล ในอดีต กลุ่มเรือและกลุ่มบ้านมอแกนมีขนาดเล็ก กระจายอยู่ในบริเวณต่างๆ และมีการโยกย้ายเป็น ครั้งคราว ในหมู่เกาะสุรินทร์ มีชายหาดที่มอแกนเคยตั้งถิ่นฐานในอดีตกว่า 10 แห่ง รวมทั้งในบริเวณที่เป็นที่ทำการอุทยานแห่งชาติในปัจจุบันด้วย ดังนั้น ควรจะให้สิทธิมอแกนในการเลือกสถานที่อยู่อาศัยและการตั้งหมู่บ้านได้ เพราะการมีหมู่บ้านขนาดใหญ่และแออัดนั้นไม่เป็นผลดีกับทั้งมอแกนและทรัพยากรธรรมชาติดังที่กล่าวแล้วข้างต้น

นอกจากอ่าวบอน มอแกนยังตั้งบ้านเรือนอยู่ที่อ่าวไทรเอน

นอกจากนั้น ควรจะรับรองความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของมอแกนในฐานะชนพื้นเมืองที่เข้ามาทำมาหากินและตั้งเพิงพักบริเวณนี้ก่อนที่จะมีการประกาศเป็นพื้นที่คุ้มครอง มิฉะนั้นมอแกนจะเป็นเช่นชุมชน

ชาวเลส่วนใหญ่ในประเทศไทยซึ่งไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดินและถูกไล่รื้อในอนาคตซึ่งจะเป็นการทำลายสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้โดยสิ้นเชิง เพราะวิถีของชาวเลผูกพันกับทะเลอย่างยิ่ง ทางหน่วยราชการควรมีการประสานงานเพื่อรับรองสิทธิในที่อาศัยและที่ทำมาหากินของมอแกน

วิถีชีวิตของมอแกนที่ผูกพันและหากินกับทะเล

สำหรับที่หมู่เกาะสุรินทร์ หน่วยงานต่างๆ และบุคคลภายนอกควรจะเคารพในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของมอแกน เช่น หลุมศพ โดยการไม่ไปรบกวนและไม่พัฒนาพื้นที่ดังกล่าว นอกจากนั้นควรมีการอนุรักษ์ไว้เป็นพื้นที่สำคัญทางวัฒนธรรมด้วย

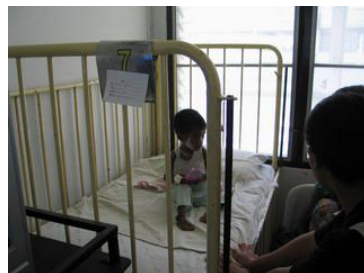
2. สิทธิพื้นฐานในการได้รับการรับรองสถานะบุคคลโดยหน่วยงานรัฐ

มอแกนเป็นชนพื้นเมืองที่เดินทางไปมา ทำมาหากิน และอยู่อาศัยบริเวณเกาะต่างๆ ใน หมู่เกาะมะริด (รวมถึงหมู่เกาะสุรินทร์) มานับร้อยปีมาแล้ว เส้นพรมแดนที่ขีดขึ้นจึงเป็นเส้นสมมุติที่กำหนดความเป็นรัฐ ในภายหลัง ในปัจจุบันมีมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์มีกว่า 30 คนที่มีบัตรประชาชน ที่เหลือเป็น “คนไร้รัฐ” และไม่ได้รับการรับรองสถานะบุคคล ดังนั้นควรจะมีการพิจารณากลุ่มที่เหลือ และควรมีการผลักดันให้มีการยอมรับวิถีชีวิตเร็ววัน โดยรับรองสิทธิในการอพยพโยกย้าย และเยี่ยมญาติบริเวณเกาะต่างๆ

ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานะบุคคลมอแกนนั้น ต้องดำเนินงานโดยพิจารณาถึงพื้นฐานทาง วัฒนธรรมของมอแกน ต้องกระทำโดยละเอียดรอบคอบ มีเวลาที่เพียงพอในการเก็บข้อมูล และให้เกียรติกับผู้ที่ให้ข้อมูลด้วย การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสถานะบุคคลที่ดำเนินงานโดยหน่วยงานรัฐที่ผ่านมาบางส่วน

ได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนเช่นเรื่องชื่อของมอแกน และเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัว

สิ่งที่ควรจะต้องทำย้อนหลังคือการรับรองการเกิดของเด็กๆ ในชุมชนมอแกน และสิ่งที่ควรจะต้องทำภายนอกคือให้มอแกนบันทึกการเกิดของเด็กทุกคนและแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อเป็นการรับรองการเกิดและเพื่อให้ได้รับเอกสารรับรองบุคคลในรูปของใบสูติบัตร

เด็กหญิงมอแกนเข้ารับการรักษาทิรพ.ตะกั่วป่า

หญิงมอแกน รับการรักษาที่รพ.คุระบุรี พังงา

3. การรักษาพยาบาล บริการด้านสาธารณสุข และการสร้างเสริมสุขภาพ

3.1 การรักษาพยาบาลและกองทุนฉุกเฉินสำหรับมอแกน เมื่อมอแกนเจ็บไข้ไม่สบาย และต้องขึ้นฝั่งเพื่อรักษาพยาบาล ส่วนใหญ่จะเดินทางมาที่โรงพยาบาลคุระบุรี ในจังหวัดพังงา หรือที่โรงพยาบาลระนอง ในกรณีที่มีอาการเจ็บหนัก และทางโรงพยาบาลคุระบุรีไม่สามารถจะรักษาพยาบาลหรือดูแลได้ ก็จะถูกส่งต่อไปที่โรงพยาบาลตะกั่วป่าซึ่งมักจะคิดค่ารักษาพยาบาลด้วย นอกจากนั้น การขึ้นฝั่งมาโรงพยาบาลต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และค่าอาหารของญาติ ปัจจุบันมีกองทุนเพื่อช่วยเหลือให้ผู้ป่วยมอแกนและญาติสามารถจะขึ้นมารักษาพยาบาลบนฝั่งได้ โดยเจ้าหน้าที่และพยาบาลโรงพยาบาลคุระบุรีเป็นผู้ดูแลกองทุนเพราะมอแกนมักจะเข้ามารักษาพยาบาลที่นี่

3.2 บริการด้านสาธารณสุขและการตรวจสุขภาพ ควรจะมีการจัดระบบข้อมูลและบันทึกเกี่ยวกับผู้ป่วยและมอแกนที่

ได้รับการตรวจสุขภาพ เนื่องจากมีหน่วยแพทย์อาสา หน่วยมาลาเรีย หน่วยแพทย์ทหารเรือ มาตรวจเลือด ตรวจสุขภาพ หรือแจกยาให้มอแกน แต่ยังไม่มีการประสานข้อมูลกัน โรคที่พบบ่อยในขณะนี้คือมาลาเรียและวัณโรค

3.3 การสร้างเสริมสุขภาพ ผู้ชายมอแกนอาจจะมีปัญหาสุขภาพในอนาคต เนื่องจากดื่มเหล้า การใช้ยาผิดขนาด ฯลฯ ดังนั้น ควรจะห้ามจำหน่ายเหล้า เบียร์ และของมีเมาแก่มอแกนทั้งในชุมชนและนอกชุมชนและงดให้สิ่งตอบแทนเป็นเหล้า เบียร์ ฯลฯ นอกจากนั้นควรจะมีการให้ความรู้และส่งเสริมเรื่องอนามัยแม่และเด็ก การส่งเสริมโภชนาการมารดา ฯลฯ

4. การศึกษาเรียนรู้

เด็กๆ มอแกนได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนสุรัสวดี (ภายในหน่วยอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำหมู่เกาะสุรินทร์) แต่หลังจากที่งบประมาณการจ้างครูโรงเรียนสุรัสวดีหมดไปในเดือนตุลาคม 2547 และโรงเรียนเสียหายจากคลื่นในเดือนธันวาคม

2547 ก็มีการสร้างโรงเรียนใหม่ขึ้นที่อ่าวบอนใหญ่ และมีงบประมาณจ้างครูประจำโรงเรียน 2 คน

เด็กมอแกนควรจะได้รับโอกาสในการศึกษา โดยมีครูที่เข้าใจในวิถีชีวิตชนเผ่าสามารถจะเสริมสร้าง และทำให้มอแกนเกิดความมั่นใจ ความภูมิใจในอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่มีอยู่ โครงสร้างถาวรเช่นโรงเรียน และศูนย์เด็กเล็กไม่จำเป็นเท่าการมีครูหรืออาสาสมัครที่ทำงานระยะยาว มีใจเพื่อการนี้ อย่างแท้จริงและไม่หวังผลประโยชน์ใดๆ จากมอแกน นอกจากนั้นควรจะมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้มอแกนเรียนรู้ประวัติความเป็นมา ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตดั้งเดิม โรงเรียนน่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้และให้ข้อมูลกับมอแกน เช่น การ สืบทอดความรู้พื้นบ้านเกี่ยวกับสมุนไพร วรรณกรรมมุขปาฐะ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันและรักษาสุขภาพ ผลกระทบจากสารเสพติด ฯลฯ

โรงเรียนหลังใหม่ของเด็กๆ ที่หมู่บ้านใหม่อ่าวบอนใหญ่

ผลงานภาพวาดระบาศีของเด็กๆ ชาวมอแกน

ในอีกด้านหนึ่ง ต้องมีการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมมอแกนให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในหน่วยงานรัฐองค์กร มูลนิธิต่างๆ รวมทั้งชาวบ้านในท้องถิ่นด้วย เนื่องจากปัจจุบันมี ผู้รู้จักและสนใจเรื่องราวของมอแกนมากขึ้น มีผู้ให้ความช่วยเหลือและต้องการเข้ามา “พัฒนา” มอแกนมากขึ้น แต่กิจกรรมที่ดำเนินงานโดยไม่เข้าใจถึงรากฐานวัฒนธรรมอันเปราะบางของมอแกน จะทำให้ อัตลักษณ์และความภูมิใจในวัฒนธรรมมอแกนเสื่อมถอยลงที่สุดในที่สุด เช่น การเปิดเพลงคาราโอเกะหรือฉายภาพยนตร์เพื่อการบันเทิงให้มอแกนดู กลับทำให้มอแกนหันมาสนใจในสื่อใหม่ๆ ที่มีเสียงดังกว่า ดึงดูดกว่า และยังเมื่อจัดฉายในช่วงพิธีกรรมของมอแกนก็ทำให้มอแกนละเลยพิธีกรรมดั้งเดิม หันหลังให้การรำรำ การเล่นดนตรี และการร้องเพลงที่เป็นเอกลักษณ์

5. การส่งเสริมอาชีพ

5.1 การสนับสนุนเรือและเครื่องมือ เรือและเครื่องมือที่เสียหายจากคลื่นคือเรือหัวโทง 7 ลำ มาดเรือกำบัง 6 ลำ เครื่อง

เรือ 14 เครื่อง เรือชำพัน (เรือแจวขนาดเล็ก) 36 ลำ ปัจจุบันมีมูลนิธิและองค์กรต่างๆ จัดหาเรือหัวโทงขนาด 15-25 กก ให้มอแกนรวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 12 ลำ และเรือ หัวโทงขนาดเล็ก 13 กก จำนวน 18 ลำ ประเด็นสำคัญในขณะนี้คือการจัดกลุ่มการใช้-ดูแล-ซ่อมแซมเรือ เพราะมอแกนยังไม่มีការรวมกลุ่มบริหารจัดการในระดับชุมชน นอกจากนั้น อาจจะต้องมีการสนับสนุนเรื่องเครื่องมือในการซ่อมแซมเรือ กองทุนน้ำมันเรือและซื้ออะไหล่เรือในอนาคต

เรือหัวโทงขนาดเล็กขนาด 13 กก จำนวน 18 ลำ

เรือหัวโทงขนาด 15 – 25 กก จำนวน 12 ลำ

5.2 การเสริมสร้างศักยภาพมอแกนให้มีส่วนร่วมในการบริการการท่องเที่ยว เมื่อมอแกนมีเรือหัวโทงใช้เองก็สามารถจะรับนักท่องเที่ยวดำน้ำดูปะการังได้ในฤดูท่องเที่ยว โดยการจัดเป็นกลุ่มเรือรับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ทางอุทยานฯ น่าจะเป็นผู้ช่วยประชาสัมพันธ์และประสานงานกับนักท่องเที่ยวที่จะจองเรือไปดำน้ำดูปะการังและชมหมู่บ้าน ควรจะมีการสร้างเสริมศักยภาพให้มอแกนสามารถเป็นมัคคุเทศก์นำชมหมู่บ้าน กระทั่งนิทรรศการในหมู่บ้าน เส้นทางเดินป่าบริเวณหมู่บ้าน และเส้นทางเดินวัฒนธรรม

ฤดูกาลท่องเที่ยวจะมีนักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมหมู่บ้านทุกวัน

นิทรรศการจะช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าใจวิถีชีวิตมอแกน

ก่อนที่จะสนับสนุนให้มอแกนเข้าร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ควรจะมีแผนรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในหมู่บ้าน เพราะแน่นอนว่าการท่องเที่ยวจะมีผลกระทบต่อชุมชนและวัฒนธรรมมอแกน ณ ปัจจุบันนี้ วัฒนธรรมมอแกนยังเปราะบางและไม่พร้อมสำหรับการท่องเที่ยวที่เข้มข้นและการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาพักอยู่ในชุมชนแบบ homestay ดังนั้น ควรจะมีการห้ามพักแรมในชุมชน มอแกน และควรจะมีการจำกัดนักท่องเที่ยวและสื่อต่างๆ ที่เข้าไปในหมู่บ้าน โดยการจัดให้นักท่องเที่ยวเยี่ยมชมหมู่บ้านเป็นกลุ่มโดยมีมอแกนเป็นมัคคุเทศก์

5.3 การสนับสนุนหัตถกรรม

มอแกน ปัจจุบันมอแกนมีหัตถกรรมหลักๆ คือการสานเสื่อและกระปุกด้วยใบเตยหนาม และการทำเรือไม้จำลองขนาดเล็ก การสนับสนุนหัตถกรรมมอแกนอาจจะมีสามส่วนใหญ่ๆ คือ 1) วัตถุดิบ เครื่องมือ และอุปกรณ์ เช่น ส่ว่าน กระดาษทราย สีว สีย้อม 2) การส่งเสริมความละเอียดของงานและการส่งเสริมหัตถกรรมใหม่ๆ 3) การหาตลาดที่สม่ำเสมอ เพราะปัญหาคือหัตถกรรมเหล่านี้ขายได้เฉพาะหน้าท่องเที่ยวที่อุทยานเปิด (พฤศจิกายน – พฤษภาคม) และในช่วงฤดูฝนการทำมาหากินจำกัดลงมาก

หญิงมอแกนเดินทางกลับจากการตัดใบเตยหนามในป่า

เสื่อลวดลายสวยงามและมีเอกลักษณ์ของชาวมอแกน

5.4 การส่งเสริมการจ้างงาน

การจ้างงานโดยอุทยานฯ หรือโดยบุคคลภายนอก ควรจะมีการพิจารณาถึงลักษณะงานที่เหมาะสม เช่น จำกัดงานที่เสี่ยง งานแบกหาม หรืองานที่อาจจะมีผลกระทบต่อสุขภาพ สำหรับเด็กและผู้หญิง จำกัดงานล่วงเวลานอกจากนั้น ควรจะดูแลสวัสดิภาพและสวัสดิการ เช่น ให้ความพักรับประทานอาหารพักร้อน ให้อำนาจเวลา ให้อำนาจและการอำนวยความสะดวกหากจะต้องกลับหมู่บ้านในเวลาค่ำหรือดึก ฯลฯ

ปัจจุบันงานแรงงานมอแกนส่วนใหญ่เป็นงานแรงงานไร้ฝีมือ ไม่ได้คำนึงถึงการต่อ

ยอดจากศักยภาพที่มอแกนมีอยู่แล้ว เช่น ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการดำน้ำ ความรู้พื้นบ้านเกี่ยวกับป่าและทะเล จุดแข็งของมอแกนคือรู้จักสังเกตธรรมชาติ รู้ถึงความเปลี่ยนแปลงต่างๆ บริเวณหมู่เกาะสุรินทร์ เพราะมอแกนเป็นผู้ที่อยู่ประจำบนหมู่เกาะสุรินทร์โดยตลอด ไม่เหมือนเจ้าหน้าที่อุทยานฯ และหน่วยอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำที่มีการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น น่าจะมีการให้มอแกนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอุทยานฯ เช่น เป็นผู้ช่วยในการสำรวจ ติดตาม เฝ้าระวังทรัพยากรทางทะเล เป็นเจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่าและทะเล ฯลฯ การให้มอแกนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและการส่งเสริมเรื่องอาชีพจะทำให้ลดปัญหาเกี่ยวกับการพนัน การติดเหล้าและการเล่นไฟได้ด้วย

ปัญหาของการจ้างงานคือมอแกนหลายคนไม่มีบัตรประชาชนทำให้ไม่สามารถใช้งบประมาณแผ่นดินในการจ้างงาน ดังนั้น น่าจะมีการผลักดันในระดับนโยบายให้มีการต่อยอดศักยภาพของมอแกนในจุดนี้

5.5 การสนับสนุนการพึ่งพาตัวเอง เช่น ให้มอแกนปลูกผัก พืชล้มลุกและไม้ผลเพื่อการบริโภค โดยเฉพาะในฤดูมรสุม

มอแกนบางคนเริ่มหันมาปลูกพืชผักสำหรับบริโภคในครัวเรือน

วิถีชีวิต “พรานทะเล” แห่งท้องทะเลอันดามัน

**5.6 การส่งเสริมสิทธิในการทำมา
หากินที่เกี่ยวกับทะเล** ควรจะเปิดโอกาสให้
มอแกนได้ดำรงรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมตามที่มอ
แกนต้องการ โดยเฉพาะชีวิตของพรานทะเล
การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนเพื่อการยังชีพและ
การสร้างบ้านเรือน เรือ เครื่องมือเครื่องใช้

6. การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและการ สร้างเสริมความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม

หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรจะ
กระตุ้นให้มอแกนเข้ามามีส่วนร่วมในการ
จัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนแม่บทการ
จัดการอุทยานฯ ควรจะคำนึงถึงชุมชนมอแกน
ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศของหมู่
เกาะสุรินทร์มาเป็นเวลายาวนาน ภายในแผน
นั้น ควรจะมีการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและ
การสร้างเสริมความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม
ควรจะมีการพัฒนาการจัดการในรูปแบบของ
กลุ่ม เช่น กลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์มอแกน
ฯลฯ เพื่อให้มอแกนพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด

เอกสารที่พิมพ์ในโครงการเดียวกัน

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “ชีวิตพวกเราชาวทะเล” นี้ รวบรวมขึ้นเพื่อให้เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาทั้งเด็กมอแกนและอูรักลาไ้ย (หรือไทยใหม่) ได้ฝึกฝนการเขียนอ่านภาษาท้องถิ่นและมีความภาคภูมิใจในชนบประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิม เด็กไทยจะมีโอกาสใช้หนังสือเล่มนี้เพื่อฝึกฝนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และในขณะเดียวกันก็ได้เรียนรู้และเห็นคุณค่าของความหลากหลายของวัฒนธรรมจากเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีของ “ชาวทะเล”

คู่มือศึกษาธรรมชาติ – วัฒนธรรม “ช่อกมาต๊ะห์” นี้ จะแนะนำให้คุณได้รู้จักพันธุ์ไม้และสภาพธรรมชาติ รวมทั้งเรียนรู้เกี่ยวกับพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของมอแกน เส้นทางนี้เดิมเส้นทางนี้เดิมเป็นเส้นทางในการหาพืชผักและของป่าของ มอแกน แต่ได้เปิดให้เป็น

เส้นทางเพื่อศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน และเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมของ มอแกนซึ่งเป็นชนเผ่าพื้นเมืองที่ดำรงคงอยู่คู่กับป่าและทะเลแถบนี้มานานับร้อยปี ตามเส้นทางมีป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ - วัฒนธรรมทั้งหมด 20 จุด

ก. ไก่ ข. ไช้... เป็นบันไดขั้นแรกที่ทำให้เราเรียนรู้ภาษาไทย และในฐานะคนในสังคมใหญ่ สิ่งที่เป็นตัวแทนพยัญชนะ (ไก่...ไช้...) นั้นเป็นสิ่งธรรมดาสามัญที่เรา รู้จักกันดี (ยกเว้น เฉลอ และปฏัก) แต่สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีวัฒนธรรมและภาษาที่แตกต่างออกไปแล้ว มีหลายอย่างที่ไม่คุ้นเคย ไม่ว่าจะเป็นระซัง จิ้ง ไซ่ ขวาว ฐาน ฯลฯ หนังสือเล่มนี้วางขึ้น เพื่อให้เด็กๆ มอแกนได้เรียนรู้พยัญชนะและ

ภาษาไทยควบคู่ไปกับการรู้จัก ก ไก่...และตัวแทนพยัญชนะอื่นๆ ในบริบทของวัฒนธรรมตนเอง แบบฝึกหัดจะช่วยกระตุ้นให้เด็กๆ มอแกนสนใจที่จะเรียนรู้ ค้นคว้าเพิ่มเติมจากผู้ใหญ่ในชุมชน และสามารถนำไปเชื่อมโยงกับวิชาอื่นๆ ได้ด้วย

“วิถีชีวิตมอแกน” เป็นหนังสือที่ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับมอแกน ชนเผ่าที่เคยดำรงชีวิตแบบเร่ร่อนทางทะเลมานานนับร้อยๆ ปี วิธีนี้ทำให้มอแกนส่งสมความรู้พื้นบ้านเกี่ยวกับทะเลจนกระทั่งกลายเป็นนักดำน้ำ นักเดินเรือ และช่างสร้างเรือที่ชำนาญ ส่วนท้ายเล่มจะเป็นการตอบ “คำถามยอดฮิต” เกี่ยวกับมอแกน และเสนอแนะถึงแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับชนเผ่าที่มีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์นี้